

מנה בנת

שימן הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי חיים בן רבי
אברהם יוסף קריזוירט זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 2 פרשת ויחי תש"פ

ברכות ט-טו

לרצון אחר שמונה עשרה שדוד סידרו אחר י"ח פרקים שפרק א' וב' נחשב פרק אחד, והוא אמר שדוד אמר ק"ג פרקים ולא אמר הללויה עד שראה במצפלתן של רשעים שכתוב ורשעים עוד אינם ולכאורה זה ק"ד פסוקים אלא שפרק א' וב' הם פרק אחד, כמו שאמר ר"ש בר נחמני בשם ר' יוחנן שכל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח וסיים באשרי, פרק א' מתחיל אשרי האיש ומסיים בסוף פרק ב' אשרי כל חוסי בו.

דף י שכניו הבריונים של ר"מ ציערוהו והוא ביקש לקללם שימותו, אמרה לו ברוריה אשתו שיתפלל שיחזור בתשובה כמו שכתוב יתמו חטאים ולא חוטאים, ועוד שנאמר בסוף הפסוק ורשעים עוד אינם והיינו שכיון שאין חטאים הרשעים אינם, והוא התפלל עליהם והם חזרו בתשובה, צדוקי שאל את ברוריה על הפסוק רני עקרה לא ילדה, מה שמחה יש בעקרות אמרה לו שכתוב בסוף הפסוק כי רבים בני שוממה מבני בעולה ויש שמחה שהיא לא ילדה בנים לגיהנם כמותך.

צדוקי אחד שאל את ר' אבהו מדוע הפרק בתהילים בברחו מפני אבשלום כתוב קודם בברחו מפני שאול במערה הרי זה היה אח"כ, ענה ר' אבהו אתם לא דורשים סמוכים וקשהלך אך זה בא לדרוש סמוכים שאם ישאלו על גוג ומגוג, שעליהם נאמר למה רגשו גויים, איך יתכן שימרדו בה' יענו תשובה איך יתכן שבן מרד באביו.

ר' יוחנן אמר בשם רשב"י ששלמה אמר את הפסוק פיה פתחה בחכמה על דוד אביו שהוא אמר שירה בחמש מצבים, בבטן אמו, שכתוב במזמור ברכי נפשי, וכל קרבי, כשנולד וראה כוכבים ומזלות אמר ברכו ה' מלאכיו, ינק מאמו ואמר שירה אל תשכחי כל גמוליו שהקב"ה עשה דדים במקום בינה ולא כבע"ח כדי שלא יסתכל במקום ערוה, ורב מתנה אמר כדי שלא יינק ממקום הטינופת, יצא וראה כוכבים ומזלות ואמר שירה שכתב ברכו ה' מלאכיו, והוא ראה מפלת רשעים אמר שירה ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה', והוא הסתכל ביום המיתה ואמר שירה שכתוב ברכי נפשי את ה' הוד והדר לבשת ואמר רבה בר רב שילא שזה נאמר על יום המיתה שכתוב תסתיר פניך יבהלון, רב שימי בר עוקבא או מר עוקבא שאלו את ר"ש בן פזי מה הביאור בשבח של כל קרבי והוא ביאר של כל קרבי, שה' צר צורת עובר בתוך אמו ושם בו רוח ונשמה ואדם המצייר אינו יכול לצייר בתוך משהו וגם להטיל נשמה, וע"ז אמרה חנה אין צור כאלוקינו ואמרה כי אין בלתך וביאר רב יהודה בר מנסיא שאין לבלותך, שלא כבשר ודם שמעשיו מבלים אותו, דוד אמר ה' פעמים ברכי נפשי שהנשמה בגוף כמו הקב"ה בה' דברים, שהקב"ה מלא את כל העולם, ורואה ואינו נראה, וזן כל העולם, והוא טהור, ויושב בחדרי חדרים, וכן הנשמה בגוף.

רב המנונא מבאר בפסוק בקהלת מי כהחכם ומי יודע פשר דבר, שה' עשה פשרה בין חזקיהו לישיעיהו שחזקיהו טען שהנביא בא למלך כאלהו שבא לאחאב, וישעיהו טען שהמלך בא לנביא כיהורם בן אחאב שבא לאלישע, והקב"ה החלה את חזקיהו ישעיהו בא אליו לביקור חולים ואמר לו שהוא הולך למות כי הוא לא נשא אשה, אמר לו חזקיהו שראה בנבואה שבניו יהיו רשעים אמר לו ישעיהו שאין לו לעשות חשבונות שמים אלא יעשה את המוטל עליו, והקב"ה יעשה מה שירצה, אמר לו חזקיהו שיתן לו את בתו אולי ישנה את הגזירה ע"י זכיות שניהם אמר לו כבר נגזר עליך למות אמר לו חזקיהו שמקובל אצלו מדוד אביו שאפי' חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע מן הרחמים וכן למדו ר' יוחנן ור"א מהפסוק הן יקטלני לו איחל, עמוד ב ור' חנן אמר שאפילו אם בעל החלומות אומר לאדם שהוא מת לא ימנע מרחמים שכתוב כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלוקים ירא, וחזקיהו הסב את פניו אל

דף ט אחר עלות נקרא יום אך יוצא בו בשל לילה שיש אנשים שעדיין ישנים אז ור' אחא בר חנינא אמר שריב"ל פסק כר"ש בשם ר"ע, ור' זירא אמר שאין לומר השכיבנו אחר עלות השחר, וריב"ל לא אמר בפירוש אלא הוא אמר לזוג ת"ח שהתשכרו במשתה בנו ולא קראו קר"ש קודם חצות שכדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק.

יש להקשות וכי בני ר"ג לא ידעו את דעתו של אביהם ויש לומר שהם שאלוהו האם רבנן נחלקו עליו והלכה כמותם או שהם סוברים כמותו אלא שהם עשו הרחקה ור"ג אמר לבניו שגם רבנן סוברים כמותו אלא קבעו עד חצות שלא יתאחרו וישכחו. במשנה נזכר הקטר חלבים ואברים זמנה כל הלילה אך אכילת פסח הוא רק עד חצות כדעת ראב"ע, יש ברייתא שקר"ש של ערבית ואמירת הלל בליל פסח ואכילת פסח הוא עד עלות ואמר רב יוסף שזה כדעת ר"ע שזמנה עד עלות, לראב"ע לומדים בגז"ש מהמלה הזה שכתוב במכת בכורות והמכה היתה בחצות, ובלילה מלמד שנאכל בלילה ולא ביום ככל קדשים ור' אבא מבאר שלר"ע לומדים משעת חפזון דישאל, ולראב"ע לומדים מחפזון של מצרים בחצות, ולר"ע הזה ממעט לילה אחר שלא נלמד משאר קדשים קלים שנאכלים בשני ימים ולילה שביניהם א"כ בפסח יהיה ב' לילות, ולראב"ע לומדים את זה מלא תותירו עד בוקר ראשון, ולר"ע ניתן לדרוש את זה על בוקר שני, ר"א סובר כראב"ע ור' יהושע כר"ע ויש ברייתא שלמדו מהפסוק הוציאתם ממצרים לילה שהגאולה היתה ביום אלא שהיא התחילה מבערב.

אמרו אצל ר' ינאי שהקב"ה ביקש ממושה דבר נא באזני העם שישאלו כלים מהמצרים עמוד ב שלא יאמר אברהם אבינו שהתקיים רק ועינו אותם ולא התקיים שיצאו ברכוש גדול אמרו לו הלואי שנצא כבר, משל לאדם שאסור בבית הסוהר ואומרים לו מחר תצא עם רכוש והוא אומר עדיף שאצא היום בלי כלום, ור' אמי אמר שהשאלום בעל כרחם של המצרים, או בע"כ של ישראל בגלל המשא שהוצרכו לקחת.

נאמר ונצלתם את מצרים ביאר ר' אמי שישראל עשו את מצרים כמצודה בלי דגן, ור"ל מבאר שעשאוה כתהום ללא דגים.

הקב"ה אמר למשה שיאמר לישראל אהיה שלחני אליכם והיינו שאהיה עמם בצרה זו וגם באחרות אמר משה דיה לצרה בשעתה, אמר הקב"ה להם תאמר רק אהיה בצרה זו.

אליהו אמר בהר הכרמל עניי ה' פעמיים שתוד אש וגם שלא יאמרו שזה כישוף.

משנה זמן קר"ש של בוקר משיכיר בין תכלת ללבן ולר"א בין תכלת לכרתי, סוף הזמן בנץ החמה ולר' יהושע עד ג' שעות שאז בני מלכים קמים, הקורא אחר הזמן הוא כקורא בתורה. גמרא בין תכלת ללבן הכוונה באותה גיזת צמר שצבועה בתכלת ולבן, ר"מ מוסיף משיכיר בין זאב לכלב, ולר"ע בין חמור לערוד ולאחרים משיכיר את חבירו הרגיל עמו בתוך ד' אמות, ואמר רב הונא שהלכה כאחרים, ואביי פסק כך לתפילה אך קר"ש יקרא כותיקין שסומכים גאולה לתפילה בנץ החמה ואמר ר' זירא שלומדים מהפסוק יראוך עם שמש, והעיד ר' יוסי בן אליקים בשם קהל קדוש שבירושלים שהנוהג כך אינו ניזוק כל היום, ור' זירא עשה כך והביא מס למלך, ואינו נזק כי שוה לשלם לראות מלך כמו שאמר ר' יוחנן שישתדל אדם לראות מלך אפי' גוי שיזכה להבחין לעתיד לבא בגדולת מלכי ישראל, ר' אילעא אמר לעולא לדרוש בשלום ר' ברונא שהוא נהג כותיקין ולא פסק משחוק אותו היום, את הפסוק ה' שפתי תפתח לדעת ר"א אומרים רק במנחה אך רב אשי אומר שאינו הפסק בין גאולה לתפילה שזה חלק מהתפילה, ברכת השכיבנו אינה הפסק שזה חלק מהגאולה. ר' יהודה בן ר"ש בן פזי אומר שתיקנו יהיו

אמר להם שהוא כנגד המשחיתים א"כ מדוע כשהטיתזקפת
אמר לו ר' ישמעאל שיכולים לחשוב שהלכה כב"ש, וגם לב"ה
אפשר לקרוא בהטיה.

לר' יחזקאל יכול לנהוג כב"ש או כב"ה, ולרב יוסף א"א לנהוג
כב"ש כמו במעשה של ר' יוחנן בן החורנית שהוא ישב בסוכה
ושלחנו בתוך הבית ואמרו לו זקני ב"ש שלא קימת כך מצות
סוכה מימך ואותו דבר הנוהג מנהג ב"ש לפי ב"ה, ור"נ בר
יצחק אמר שהנוהג כב"ש חייב מיתה כמו שאמרו לר' טרפון.

משנה בשחרית יש ב' ברכות קודם קר"ש הראשונה פותחת
בברוך, והשניה לא, וברכה אחת אחר קר"ש שאינה פותחת
בברוך, ובערבית ב' לפני הראשונה פותחת בברוך והשניה לא,
וב' ברכות לאחריה ושניהם אין פותחות בברוך. **גמרא** ר' יעקב
בר אושעיא אומר שברכה ראשונה יוצר אור ובורא חשך, **עמוד ב**
ולא אומרים בורא נוגה, ואף שנאמר בפסוק בורא חשך וכתוב גם
בורא רע אך אומרים לשון יפה, ומבאר רבא שמזכירים חשך
להזכיר מדת לילה ביום, ומזכירים מדת יום בלילה, ביאר אבבי
גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור, ברכה שניה אמר רב יהודה
בשם שמואל אהבה רבה, וכן הורה ר"א לבנו ר' פדת ולדעת
רבנן אהבת עולם, כמו שכתוב אהבת עולם אהבתיך על כן
משכתיך חסד.

רב יהודה אמר בשם שמואל שאם לא בירך ברכת התורה יצא ידי
חובה באהבה רבה. **לרב הונא** הלומד מדרש אינו צריך לברך
ברכת התורה ולר"א למדרש צריך לברך ולמשנה לא, ולר' יוחנן
גם למשנה צריך ולתלמוד לא, ולרבא גם לתלמוד צריך וכן אמר
רב חייא בר אשי שרב נהג לברך קודם שלמד בספרא דבי רב.

לשמואל הברכה היא, לעסוק בדברי תורה ור' יוחנן הוסיף הערב
נא ה' אלוקיני את דברי תורתך בפנינו ובפפיות עמך בית ישראל
ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי
שמך ולומדי תורתך לשמה ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו
ישראל, ור' המנונא אמר אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
תורתו ברוך אתה ה' נתן התורה, ואמר רב המנונא שזוהי
המעולה שבברכות, ואנו אמרים הכל.

שנו במסכת תמיד שהמונה במקדש אמר לכהנים ברכו ברכה
אחת ושאלו את רב אבא ור' יוסי בנו מהי הברכה והם לא ידעו
וגם רב מתנה לא ידע ורב יהודה אמר בשם שמואל שזה ברכת
אהבה רבה, ולר"ל יוצר אור, שר"ל הוכיח ממשנה זו שאין
ברכות מעכבות וע"כ שברכו ברכת יוצר אור

דף יב שאם ברכו אהבה רבה א"כ אין הוכחה שהברכות לא
מעכבות ולא אמרו יוצר אור כיוון שעדיין לא הגיע זמנה, אך יש
לדחות שברכו אהבה רבה קודם ואח"כ יוצר אור כשהגיע זמנה
וברכות אין מעכבות הכוונה סדר הברכות.

המשנה ממשיכה שהכהנים קראו עשרת הדיברות, ובקשו
להנהיג קריאת עשרת הדברות בכל הארץ, אך בטלו זאת מפני
המינים שלא יאמרו ששאר התורה אינה אמת, וכן רצה לקבעם
רבה בר בר חנה בסורא ורב חסדא אמר לו שבטלום מפני
תרעומת המינים, וכן אמימר רצה לקבעם בנהרדעא ואמר לו רב
אשי שביטלום מפני המינים.

ר' חלבו מבאר שבשבת משמר היוצא מוסיף ברכה אחת למשמר
הנכנס מי ששיכן שמו בבית הזה ישכין בינכם אהבה ואחזה
ושלום ורעות.

המחזיק כוס יין בידו, ומתחיל לברך במחשבה שזה שכר והוא
נוצר שזה יין וברך הגפן יצא, שהרי גם אם ברך שהכל על יין
יצא, ובמקרה שהתחיל לברך על כוס שכר הגפן, ונזכר שהוא
שכר יש להסתפק אם הולכים אחר עיקר הברכה או אחרי
החתימה, וניתן להביא ראיה מהדין של התחיל לברך בלילה יוצר
אור או ביום מעריב ערבים וחתם כראוי יצא שהולכים אחר
הסוף, ויש לדחות ששם ברך יוצר המאורות כראוי, וזה מובן
לדעת רב שהזכרת מלכות לא מעכבת בברכות ולר' יוחנן
שמלכות מעכב יש לומר שמועיל המלכות שאמר בתחילת יוצר
אור שרבה בר עולא אמר שמזכירים מדת יום בלילה ומדת לילה
ביום, ואין להביא ראיה ממה שכתוב כלל הולך אחר
החיתום, שזה הולך על מקרה שהתחיל לברך על תמרים ברכת

הקיר מקירות לבו, או על ענין הקיר של השונמית שעשתה
לאלישע עליית קיר ובנה חזר לתחייה, ושלמה אבי בנה את כל
בית ה', זכור שהטוב בעיניך עשיתי שסמכתי גאולה לתפילה או
שגנזתי ספר רפואות שזה אחד מהדברים שהודו לו חכמים, וכן
מה שכיתת נחש הנחושת, וכן מה שגירר עצמות אביו במטת
חבלים, אך לא הודו לו על מה שסתם מי גיחון העליון, ושגר
דלתות היכל למלך אשור, ועיבר את השנה ביום ל' של חודש
אדר שכבר יכלו לקבוע את ניסן והוא לא סבר כשמואל שאי
אפשר לעבר ביום ל' כיוון שהוא ראוי להקבע לניסן, משה
שתלה בזכות אבות תלו לו בזכות עצמו, שכתוב ויאמר
להשמידם לולא משה בחירו, וחזקיה שתלה בזכות עצמו שנאמר
אשר התהלכתי לפניך תלו לו בזכות אחרים, שכתוב וגנתי אל
העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד וכן אמר ריב"ל שהוא
אמר הנה לשלום מר לי מר.

השונמית אמרה נעשה עליית קיר, ונחלקו רב ושמואל אם היא
היתה אכסדרה שחילקה לשנים, שכתוב קיר והוא נקרא עלייה
שהיא מעולה בבתים, או שהיתה עלייה שקיריה.

אבבי או ר' יצחק אמר על הפסוק נעשה נא עליית קיר קטנה
שהרוצה להנות מהעם יהנה כאלישע, ומי שלא, לא יהנה
כשמואל שאמר ר' יוחנן על הפסוק ותשובתו הרמתה כי שם
ביתו שכל מקום שהוא הלך ביתו עמו.

השונמית אמרה על אלישע שהוא קדוש, אמר ר' יוסי בר' חנינא
שאשה מכירה יותר מאיש באורחים, ונחלקו רב ושמואל אם היא
לא ראתה זכוב על שולחנו, או שהיא לא ראתה קרי בסדינו,
ואמר ר' יוסי בר' חנינא שהוא קדוש אך משרתו גיחזי אינו קדוש
שכתוב ויגש גיחזי להדפה שהוא דחפה בדדיה, מעובר עלינו
תמיד למד ר"א בן יעקב שהמארח ת"ח בביתו ומהנהו מנכסיו
כאילו הקריב תמיד.

ר' יוסי בר' חנינא למד מהפסוק ממעמקים קראתיך שלא יעמוד
בתפילה במקום גבוה אלא במקום נמוך שאין גבהות לפני
המקום וכמו שכתוב תפילה לעני כי יעטוף.

עוד למד ר' יוסי בשם ר"א בן יעקב שיש לכוון רגליו בתפילה
שכתוב ורגליהם רגל ישרה, ומהפסוק לא תאכלו על הדם הוא
למד שאין לאכול קודם תפילה, ועל האוכל קודם תפילה נאמר
ואותי השלכת אחרי גאיך, שאחר גאוותו באכילתו בא להתפלל.
רב יהודה אמר בשם שמואל שהלכה כר' יהושע שסוף זמן קר"ש
בג' שעות. הקורא אחר ג' שעות הוא כקורא בתורה, ולרב חסדא
לא יאמר ברכת יוצר אור אחר ג' שעות אך במשנה משמע שלא
הפסיד כלל את הברכות וללישנא בתרא לרב חסדא יכול לומר
ברכת קר"ש וכמו שכתוב בבריתא שהקורא אח"כ לא הפסיד
ברכות, ור' מני למד מלשון המשנה שקר"ש בזמנה עדיף על
לימוד תורה.

משנה לב"ש בקר"ש בלילה ישכב שכתוב ובשכבך, ובבוקר
יעמוד שכתוב ובקומך, ולב"ה קוראים אין שרוצים שכתוב
ובלכתך בדרך, שהפסוק ובשכבך ובקומך נאמר רק על זמן
קריאתה ולא על צורת קריאתה, ר' טרפון נהג בדרך כב"ש וסיכן
עצמו את עצמו מלסטים, אמרו לו שזה חובה עליו שהוא נהג
כב"ש.

דף יא גמרא ב"ה ביארו את טעמם ואת הפסוק שב"ש למדו
ממנו אך מדועב"ש לא למדו כב"ה ויש לפרש שב"ש למדו
שהפסוק ובשכבך נאמר גם על צורת הקריאה שהרי לא כתוב
בבוקר ובערב, ומהפסוק ובלכתך בדרך לומדים שחתן פטור
מקר"ש ויקרב פפי שלא כתוב בלכת בדרך אלא בלכתך שרק
בהליכה של רשות חייבים ובהליכה של מצוה פטורים וכוונס
בתולה טרוד בטרדה של מצוה וכוונס אלמנה חייב שאינו טרוד,
ובטבעה ספינתו בים הוא חייב לקרוא שאינו טרדה דמצוה, ורב
אבא בר זבדא אמר בשם רב שאבל חייב בכל חוץ מתפילין
שנאמר בהם פאר, ולב"ה לומדים ממילא מבלכתך שקוראים גם
בהליכה בדרך עצמה, לב"ה קוראים גם בעשיית מלאכתו.

ר' ישמעאל וראב"ע היו מסובים והגיע זמן קר"ש של לילה
וראב"ע שהיה זקוף הטה וקרא, ור' ישמעאל שהיה מוטה נעמד
אמר ראב"ע מדוע נזקפת משל לאחד שאמרו לו זקנך מגודל

המזון של פת שהוא יוצא כיוון שגם אם סיים בברכת המזון של פת יצא שגם התמרים מזינים.

רבה בר חנינא סבא אמר בשם רב שברכת אמת ויציב ביום ואמת ואמונה בלילה מעכבות שכתוב להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות.

עוד אמר רבה בשם רב שכשכורע בברכה ראשונה בברוך וזוקף כשאומר ה' שכתוב ה' זוקף כפופים ומה שכתוב מפני שמי נחת הוא, משמע שכורעים אז, אך לא כתוב בשמי אלא מפני שמי, וכן אמר שמואל לחייא בן רב בן המורה כך אמר אביך שכורע בברוך וזוקף בשם, **עמוד ב** רב ששת כרע כמקל בבת אחת והוא הזדקף כנחש שהוא הגביה את ראשו תחילה.

עוד אמר רבה בשם רב שכל השנה מברכים הקל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט, ובעשיית אומר המלך הקדוש והמלך המשפט, ולר"א יצא אם אמר הקל הקדוש שכתוב ויגבה ה' במשפט והקל הקדוש נקדש בצדקה, לרבה אומר המלך הקדוש והמלך המשפט, ולרב יוסף הקל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט, והלכה כרבה.

עוד אמר רבה בשם רב שמי שיכול להתפלל על חבירו ולא מתפלל נקרא חוטא שכתוב חלילה מחטוא לי מחדול להתפלל בעדכם. ורבה אמר שעל ת"ח צריך לחלות עצמו עליו ולא לומדים מהפסוק ואין חולהמכם עלי וגולה את אזני אלא כמו שדוד אמר על דואג ואחיתופל ואני בחלותם ללבושי שק.

עוד אמר רבה בשם רב שהעושה דבר עברה ומתבייש בו נמחל לו שכתוב למען תזכרי ובשת בכפרי לך, וזה נאמר על ציבור, אך גם ביחיד לומדים משאול שלא הזכיר לפני שמואל כשהעלהו באוב את האורים ותומים כי התבייש בהריגת נוב עיר הכהנים ולכן אמר לו שמואל מחר אתה ובניך עמי והיינו במחיצתי, ויש עוד ראייה ממה שכתוב בתלית בני שאול והוקענום בגבעת שאול ויצאה בת קול ואמרה בחירי ה'.

ר' אבהו בר זוטרת אמר בשם רב יהודה בר זבידא שלא קבעו לקרוא את פרשת בלק בקריאת שמע שכתוב שם כרע שכב כארי וא"א לומר פסוק אחד שלא פסקו משה ולא הצריכו לקרוא את כל הפרשה כי הוא טורח ציבור. אך קבעו את פרשת ציצית כי יש בה מצות ציצית וציצית מצרים ועול מצוות ודעת מינים, שכתוב אחרי לבבכם, הרהור עבירה, שכתוב ואחרי עיניכם, וכתוב אצל שמשון אותהקח לי כי היא ישרה בעיני, אשר אתם זונים זה הרהור ע"ז שכתוב ויזנו אחר הבעלים.

משנה מזכירין פרשת יציאת מצרים בלילה וכן אמר רבא"ע שהוא כבן שבעים ולא זכה לכך, עד שדרשה בן זומא מהפסוק למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ימי חיך הימים 'כל' לרבות לילות ולחכמים ימי חיך בעוה"ז 'כל' לרבות ימות המשיח. **גמרא** לבן זומא אין מזכירין יציאת מצרים לעתיד לבא, שכתוב לא יאמרו חי ה' אשר העלה את ישראל ממצרים אלא חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הודחו שם, ולחכמים, לא תעקר הזכרת יציאת מצרים אלא רק תעשה טפילה לשעבוד מלכות,

דף יג וכן מה שכתוב לא יקרא שמך יעקב כי אם ישראל, שלא יעקר שם יעקב אלא הוא יהיה טפל, וכן נאמר בפסוק אל תזכרו ראשונות, זה שיעבוד מלכות, וקדמוניות אל תתבוננו זה יציאת מצרים, הנני עושה חדשה עתה תצמח, זה גוג ומגוג, וכאדם שהולך בדרך וניצל מזאב מספר מעשה זאב אך אחר שפגע בו ארי וניצל מספר מעשה ארי, וכשניצל מנחש מספר רק מעשה נחש, כך בישראל הצרות האחרונות משכחות את הראשונות.

בתחילה אברהם נקרא אברם, והיינו אב לארם ולאחר מכן אב לכל העולם, וכן שרה נקראה בתחילה שרי לאומתה ולאחר מכן שרה לכל העולם, ובר קפרא שנה שהקורא לאברהם אברם עובר בעשה והיה שמך אברהם, ולר"א עובר גם בלאו ולא יאמר עוד שמך אברהם, ועל שרה אינו עובר שה' צוה רק את אברהם שרה אשתך לא תקרא שמה שרי, והקורא יעקב אינו עובר שהקב"ה קרא לו יעקב לאחר מכן, ור' יוסי בר אבין או ר' יוסי בר זבידא הקשה שבנחמיה נאמר אשר בחרת באברם ובר קפרא אמר שהוא רק שבח של הקב"ה שבחר באברם עוד כשנקרא אברם.

פרק היה קורא

משנה מי שקרא פרשת קר"ש שבתורה והגיע זמן קריאתה אם כיון לבו יצא. לר"מ, האוחז בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ואם אוחז באמצע הפרק יכול לשאול מפני היראה ולהשיב, ולר' יהודה באמצע יכול גם להשיב מפני הכבוד, ובין הפרקים יכול גם להשיב לכל אדם, בין הפרקים הוא בין ברכה ראשונה לשניה ובין שניה לשמע ובין שמע לוהיה ובין והיה לויאמר ובין ויאמר לאמת ויציב, ולר"י לא יפסיק בין ויאמר לאמת ויציב, ר' יהושע בן קרחה אומר שפרשת שמע קודמת לוהיה שיש בה עול מלכות שמים ואח"כ יקרא עול מצוות והיה שנוהג גם בלילה קודם לפרשת ציצית שנוהגת רק ביום. **גמרא** אין להביא ראייה מהמשנה שמצוות צריכות כוונה שהמשנה דיברה באופן שהוא קורא להגיה.

לרבי יוצא בקר"ש רק בלשון הקודש שכתוב והיו, בהוייתן יהיו, וחכמים למדו **משמע** בכל לשון שאתה שומע, ולרבי לומדים **משמע** שצריך להשמיע לאזנו, ולחכמים אין צריך להשמיע לאזנו, מוהיו למדו חכמים שלא יקרא למפרע, ולרבי לומדים את זה מהה' של הדברים, וחכמים לא למדו מה', אין להוכיח מרבי שבכל התורה כשר בכל לשון ממה שצריך למעט קר"ש שגם אם בכל התורה צריך בלשון הקודש צריך למעט שלא נדרוש שמע בכל לשון כחכמים.

לר"א מעכבת הכוונה עד הפסוק על לבבך ולר"ע עד סוף הפרשה **עמוד ב** וכן פסק רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן, ויש ששנו את דברי רבה על רב אחא שאמר בשם ר' יהודה שאחרי שכוון לבו בפסוק ראשון אינו צריך יותר, ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהלכה כר' אחא, יש ברייתא והי שלא יקרא למפרע ודעת רב זוטרא שעד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה ור' יאשיה אמר שעד כאן מצות קריאה ומכאן ואילך מצות כוונה אך קשה מדוע יש רק מצות כוונה הרי כתוב ודברת בם ויש לפרש שעד כאן מצות כוונה וקריאה ואחר כך יש רק מצות קריאה שכתוב על לבבך ודברת בם, ומה שכתוב בפרשה שניה על לבבכם לומדים כדברי ר' יצחק שצריך שימה בתפילין כנגד הלב, לר' יאשיה אחר על לבבך יש מצוות כוונה ועל לבבכם של פרשה שניה נאמר על דברי תורה שישמו על לב בניהם כדי שיתרגלו בהם, לר"מ צריך כוונה עד סוף פסוק ראשון, לסומכוס המאריך באחד מאריכין לו ימיו והיינו באות ד' ולא יחטוף בח' ר' ירמיה ראה שר' חייא בר אבא מאריך לכוון אמר לו שאין צורך להאריך בכוונה יותר מהמלכת ה' למעלה למטה ור' רוחות.

רב נתן בר רב עוקבא אומר בשם רב יהודה שההולך ורוצה לקרוא קר"ש יעמוד לפחות עד על לבבך, ולר' יוחנן עד סוף הפרשה כדעתו לעיל שצריך כוונה עד סוף הפרשה, רבי קרא רק פסוק ראשון וגם בשיעורו כשהיה סוף זמן קר"ש הוא העביר את ידו על עיניו רגע אחד ואז הוא קרא, לדעת בר קפרא רבי לא גמר קר"ש אח"כ ולכן הוא חיפש לומר שמועה של ענין יציאת מצרים, ולר"ש בן רבי רבי גמר אח"כ, והוא סתם רצה להזכיר יציאת מצרים, וכן אמר ר' אילא בר רב שמואל בר מרתא שאם קרא פסוק ראשון ונאנס בשינה יצא וכן אמר ר"נ לדרו עבדו שיעצרהו בשנתו רק בפסוק ראשון, וכן אמר רב יוסף בר רבה שאביו אמר לו לצערו בפסוק ראשון ולא יותר.

רב יוסף אומר שלא יקרא קר"ש פרקדן ואפ' מוטה על צדו קצת ולשכב פרקדן בלאו הכי אסור, ור' יוחנן שהיה בעל בשר היה קשה לו לשכב על צדו וקרא מוטה.

הבאור במשנה שבין הפרקים לר"מ שואל מפני הכבוד וגם משיב ובאמצע, דוקא מפני היראה, ולר"י שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, **דף יד** וכן שנו בכרייתא שלר"מ אם פגע בו רבו או גדול ממנו שואל בפרקים וק"ו שמישיב ובאמצע שואל מפני היראה ולר' יהודה באמצע שואל מפני הכבוד ומשיב ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם.

שאלו את ר' חייא אם מותר להפסיק בהלל ומגילה שהם מדרבנן כמו בקר"ש שהיא מדאורייתא, או שנאמר שפרסומי ניסא חמור יותר, ור' חייא אמר שפוסק ורבה אומר שבימים שגומרים ההלל

פוסק בין פרק לפרק ולא באמצע הפרק, ובימים שאין גומרים ההלל פוסק אף באמצע הפרק, ורב בר שבא הגיע לרבינא ביום שאין גומרים ההלל והוא לא פסק בשבילו שהוא לא החשיבו. **אשיאן** שאל את רב אמי אם מותר למתענה לטעום שאין זה נקרא אכילה ושתייה אך יש לו הנאה, ור' אמי אמר שמותר לטעום, וכן שנינו שהטועם תבשיל אינו צריך לברך, ויכול לטעום בתענית כמו שר' אמי ור' אסי טעמו עד רביעית.

רב אומר שהנותן שלום לחבירו קודם תפילה כאילו בנה במה שכתוב חדלו לכם מן האדם כי בַּמָּה נחשב הוא וניתן לקרוא בַּמָּה, ושמואל מבאר בַּמָּה חשבתו לזה ולא לאלוהיך, ורב ששת מקשה מהמשנה ששואל מפני הכבוד ור' אבא מבאר שאסור רק במשכים לפתחו אך מותר לענות בין הפרקים, ורב אידי בר אבי אמר בשם ר' יצחק בר אשיאן שאסור לעשות חפציו קודם תפילה שכתוב צדק לפניו יהלך, וכן לא ילך לדרך קודם שרק אח"כ כתוב וישם לדרך פעמיו, ומי שמתפלל קודם ה' עושה לו חפצו.

ר' יונה אומר בשם ר' זירא שהלך ז' ימים בלא חלום נקרא רע שכתוב וּשְׁבַע ילין בל יפקד רע, ור' חייא לומד מזה שהמשיב עצמו בדברי תורה אין מבשרין לו בשורות רעות.

ר' אבהו אומר בשם ר' יוחנן שהלכה כר"י שאין להפסיק בין ויאמר לאמת ויצא ור' יהודה למד מהפסוק וה' אלוקים אמת, **עמוד ב** לר' יוחנן חוזר לומר אמת ולרבה אינו אומר אמת שוב ואדם אחד אמר שוב אמת ורבה אמר עליו שהוא נתפס לומר אמת אמת, רב יוסף שיבח את מנהג א"י שאמרו בלילה דבר אל בני ישראל ואמרת להם אני ה' אלוקיכם אמת, ואביי מקשה ששנינו שלא יתחיל ויאמר ואם התחיל גומר, ואף שדבר אל בני ישראל אינו התחלה אך ואמרת אליהם לכו"ע הוא התחלה, ובא"י סברו שעד ועשו להם ציצית אינו התחלה, אמר אביי שאנו מתחילים וממילא צריכים לגמור כדברי רב כהנא בשם רב שהמתחיל גומר, חייא בר רב אומר שאם אמר אני ה' אלוקיכם אומר אמת, ואם לא אמר אינו אומר אמת, אלא מזכיר יציאת מצרים מודים אנחנו לך שהוצאתנו ממצרים ופדיתנו מבית עבדים ועשית לנו גבורות על הים ושרנו לך.

לרשב"י מקדימים שמע שזה ללמוד וללמד ולעשות, והיה אם שמוע זה ללמד ולעשות, והיה קודם לויאמרשזה רק לעשות, והוא מוסיף טעם נוסף על דברי ר' יהושע בן קרחה, רב קרא קר"ש ואח"כ הניח תפילין, אך בברייתא שנינו לענין חופר כוך למת שפטור מכל המצוות אך כשהגיע זמן קר"ש יקרא, וביארו שאם יש אחר עמו לובש תפילין וקורא קר"ש, אלא שרב סובר כר' יהושע בן קרחה שעול מלכות שמים קודם לעול מצוות, אך קשה שר' יהושע דיבר רק להקדים בקריאה ולא על חשיבות, ועוד קשה שר' חייא בר אשי אמר שהיה מקרה שרב הניח תפילין ואח"כ קרא קר"ש ואין לומר שעדיין לא הגיע הזמן כי מה הוא בא להעיד אך יש לומר שהוא בא להוציא ממי שסובר שלא צריך לברך ברכת התורה למשנה, ומה שרב קרא קר"ש קודם כי השליח עוד לא הביא לו את התפילין.

לעולא הקורא קר"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ולר' יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלי נסכים, **דף טו** ר' יוחנן אומר שהנפנה לנקביו ואח"כ נוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קר"ש זו היא מלכות שמים שלמה, ור' חייא בר אבא מוסיף משמו שמעלה עליו הכתוב כבונה מזבח והקריב קרבן עליו, שכתוב ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך, ולרבה כאילו טבל שכתוב ארחץ ולא כתוב ארחץ, ואמר רבינא לרבה שיראה ת"ח שבא מא"י ואמר שאם אין לו מים ניתן לקנח בכל דבר שמנקה, עפר צרור וקסמין, שכתוב בנקיון כפי בכל דבר שמנקה, אמר רבה שזה נכון כמו שרב חסדא קילל את מי שמחפש מים בזמן תפילה בשביל קר"ש אך לתפילה השיעור לחפש לפניו בהליכתו פרסה, ולאחריו מיל, ויותר מכך אין צריך. **משנה** קרא קר"ש בלא ששמע באזנו יצא, לר' יוסי לא יצא, ולר' יוסי יצא גם אם לא דקדק באותיותיה ולר' יהודה לא יצא, הקורא למפרע לא יצא, אם טעה יחזור למקום שטעה. **גמרא** ר' יוסי לומד מהפסוק **שמע** השמע לאזנך, ות"ק למד **שמע** בכל לשון שאתה שומע, ולר' יוסי לומדים מזה ב' דברים.

שנינו לענין תרומה שחרש לא יתרום ואם תרום מועיל, ולכאורה זה כדעת ר' יוסי שצריך להשמיע הברכה לאזניו ולכן לא יתרום לכתחילה אך בדיעבד מועיל, כיון שברכה היא רק מדרבנן, אך ניתן לומר שגם לר' יהודה גם בקר"ש לכתחילה לא יקרא, שכתוב הקורא משמע דיעבד, וניתן לומר שהמשנה כתבה הקורא לחדש לדעת ר' יוסי שלא יצא אף בדיעבד, ולר' יהודה יוצא גם לכתחילה, אך לפי זה מה ששנינו שהמברך ברכת המזון בלא קול יצא, זה לא כר' יהודה שיכול לברך כך לכתחילה ולא כר' יוסי שגם בדיעבד לא יצא, ואין לומר שזה כר' יהודה והוא גם סובר שיצא רק בדיעבד, וקשה א"כ מה שאמר ר"ש בן פזי שחרש שמדבר ואינו שומע תורם לכתחילה זה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי, ויש לומר שזה כר' יהודה ומה ששמע שלר' יהודה כשר רק בדיעבד זה דעת רבו ששנינו שר' יהודה אמר בשם ראב"ע שהקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו, שכתוב שמע ישראל אמר ר"מ הרי נאמר אשר אנכי מצוך היום על לבבך א"כ מספיק כוונת הלב, ולפי"ז ר' יהודה סובר כרבו סובר כראב"ע שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו שכתוב שמע, ומה ששנינו שלכתחילה לא צריך לשמוע זה כר"מ.

שנינו במשנה לענין מגילה שחרש פסול בקריאת מגילה לכאורה זה כר' יוסי שלא יצא בלי שמשמיע לאזנו **עמוד ב** ואין לומר שחרש כשר בדיעבד שהוא נשנה יחד עם שוטה וקטן ושם ודאי אפי' בדיעבד לא, אך יתכן שחרש אינו כקטן ויוצא בדיעבד, אך המשנה מסיימת שר' יהודה מכשיר בקטן, ומשמע שהרישא אינו כר' יהודה אך יתכן שהכל כר' יהודה והמשנה מפרשת שקטן פסול דוקא כשלא הגיע לחינוך אך בהגיע לחינוך כשר, וא"כ מה שאמר לעיל ר"ש בן פזי שחרש תורם לכתחילה זה כר"מ ולמסקנא לר' יהודה חרש כשר רק בדיעבד, ורב חסדא פסק כמותו וכמו שהוא אמר בשם ראב"ע והיינו שלא נאמר שאין לו תקנה קמ"ל שיצא, לרב יוסף בשאר מצות יוצא בלי קול אך בדברי תורה נאמר הסכת ושמע ישראל שישמע מה שאומר, אך לגבי ברכת המזון יצא ולגבי דברי תורה נאמר הסכת ושמע ישראל.

ר' טבי אמר בשם ר' יאשיה שההלכה במשנה להקל בלא דקדק באותיותיה וכן בלא השמיע לאזנו, ועוד אמר ר' טבי שלש לא תשבענה שאול ועוצר רחם, וזה ק"ו שכמו שברחם נכנס בחשאי ויוצא בקול כך בשאול ולמדו מכאן שתחיית המתים מן התורה. ר' אושעיא שנה לפני רבא שבכתבת תפילין כתוב וכתבתם אפי' צוואות ולכאורה זה כדעת ר' יהודה שיש גזה"כ בסוטה שכותב רק אלות וכאן כתוב וכתבתם אפי' צוואות. **רב עובדיה** אומר ולמדתם שיהיה הלימוד שלם שיתן רווח בין הדבקים כגון על לבבך, על לבבכם, עשב בשדך, הכנף פתיל, אתכם מארץ, ור' חמא אמר בשם ר' חנינא שהקורא קר"ש בדקדוק מצננים לו גהנם שכתוב, בפרש תשלג בצלמון, שהמפרש קר"ש יהיה לו הצלמון שהוא גיהנם כשלג.